

Laudáció

Őszintén, megtiszteltetésnek tekintem, hogy laudációt tarthatok kedves kollégám, pályatársam és barátom *Horváth Attila* személyét illetően, abból az alkalomból, hogy felvételt nyert a Szent István Tudományos Akadémia rendes tagjai sorába. Ez a tény nemcsak egy jelentős életút-szakasz mérföldköve, hanem illeszkedik abba a történeti hagyományrendbe is, amelybe az eltelt néhány év(tized) során igyekszik a magyar katolikus tudományosság visszakapaszkodni. A Szent István Tudományos Akadémia ugyanis a 2. világháború előtti korszakban rendre meghívta tagjai közé azokat a legkiválóbb professzorokat/tudósokat, akik szakmai teljesítményükkel kiérdemelték, katolikus elkötelezettségükkel pedig megalapozták ennek a szakmai alapon működő, de vallási értékrendhez is kötődő tudományos társasághoz kapcsolható életútjukat.

Következzék néhány kötelező elem Horváth Attila életútjának leglátványosabb eredményeiből, válogatás az őt speciálisan jellemző attribútumokról – azok számára, akik nem ismerők őt közelről, rövid, személyes kommentárokkal.

Munkahelyét illetően tudnivaló, hogy a Nemzeti Közszerződési Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar Állam- és Jogi-történeti Tanszékének professzora, mellette azonban az Alkotmánybíróságnak is tagja. Azt szoktam baráti-szakmai körben mondani, hogy ő az utódom az AB-n, ami elsősorban a jogtörténeti szaktudásra és szemléletmódra értendő. Jómagam 9 évig szolgáltam a magyar társadalmat az alkotmánybírói székben, és fokozatosan erősödő meggyőződésem volt, hogy alapos jogtörténeti tudás és műveltség nélkül nem lehet az alkotmánybíráskodást teljes értékűen végezni. Ehhez a testületben feltétlenül szükség van (legalább) egy szakemberre – ezt a szempontot szerencsére a magyar Országgyűlés is felismerte, és ebbe a szerepkörbe megválasztotta Horváth Attilát. Jól tette. És éppen a legjobbkor, hiszen új alkotmányunk, az Alaptörvény *expressis verbis* mércéként rögzíti a történeti alkotmányunk érték- és normarendjét, ahhoz pedig jól jön a testületben valaki, aki ennek a specialistája. Amikor életbe lépett az Alaptörvény, s az Alkotmánybíróságon elkezdtük ízelegetni az ominózus „történeti alkotmány” fogalmát és jelentéstartalmát, kicsit úgy éreztem magam, mint annak idején *Zlinszky János* meg *Lábady Tamás*, akik az AB születésekor olyan testületi tagok voltak, akik addigi életükben már láttak keresetlevelet és bírósági ítéletet...

Horváth Attila állam- és jogtudományi diplomája (ELTE ÁJK, 1986) mellé egy évvel később történelem tanári diplomát (ELTE BTK, 1987) is szerzett. Nagyon kevesen vannak a jogtörténészek között, akik történettudományi képzettséggel is rendelkeznek. Ez pedig hatalmas szakmai többlettudást hordoz és nyújt, hiszen a jogtörténész voltaképpen két szakmai kutatási területen mozog egyidejűleg: jogásként történész, s fordítva is igaz: jogásként nyúl történeti témákhoz. Mindkét szakmai terület önállóan is művelhető, de könnyen belátható, hogy a legmagasabb szakmai kompetenciát az garantálja, ha mindkét területen a legmagasabb szintű képzettség birtokában van a kutató. Horváth Attila ilyen értelemben is a legjobbak közé tartozik. Ezek a *skillek* természetesen tudományos munkásságának visszhangjában is érzékelhetők, hiszen nemcsak a jogászok/jogtörténészek, hanem a történészek is olvassák és hivatkozzák munkáit.

Az egyetemi karrier sokszázados minősítő mércéje a doktori fokozat. Ennek legutóbbi történelmünkben a nyugatról importált, újszerű, angolszász hangzású elnevezése: PhD, s ezt Horváth Attila természetesen megszerezte, a legmagasabb minősítéssel (*summa cum laude*,

2003), majd a professzori képesítés előfeltételének tekinthető habilitációt is sikeresen teljesítette (*summa cum laude*, 2010). Egyetemtörténeti előadásaimban mindig el szoktam mondani, hogy a modern egyetemi struktúrák máig őrzik azt a középkori tradíciót, hogy a céhvilág belső értékrendjéhez nagyon hasonlóan, a szellemi élet „szakmunkásai” között is kizárólag a valós, személyes teljesítménnyel lehet előbbre, feljebb jutni. Nem a modern, piacgazdasági játékszabályokban istenített versenyben való helytállás minősít, hanem kizárólag az önmagában megmért és megítélt kiemelkedő tudás, teljesítmény. Tudjuk, látjuk, hogy a mai világunkban hányféle módon és eszközök igénybe vételével lehet pozícióhoz jutni, legalább színleg eredményesnek látszani. Az egyetemi létmódban, és az ehhez sok szálon kapcsolódó alkotmánybírószági szakmai munkában azonban, kizárólag kimagasló szakmai teljesítménnyel vívhat ki magának elismerést az ember. Erre is jó példa Horváth Attila személye.

A szorosan vett szakmai munka mellett mai világunkban hatalmasan felértékelődött a tudományos eredmények népszerű stílusban és közérthető módon megfogalmazott ismertetése. Ehhez külön karizma kell, mert nem mindenkinek van adottsága, tehetsége ahhoz, hogy a művelt nagyközönség számára is befogadhatóan adjon át ismereteket. Horváth Attila ezt a talentumot is megkapta a Teremtőtől. Felsorolásszerűen következzenek a legfontosabb aktivitások:

- Előadások a média különböző fórumain (MTV, HIR TV, ECHO TV, Duna TV, Kossuth Rádió, Katolikus Rádió, Petőfi Rádió, Mária Rádió, Lánchíd Rádió)
- Nyári egyetemek szervezése, előadások tartása (ELTE ÁJK)
- Nyári Pázmány Napok szervezője, előadója
- Az Országos Széchenyi Kör vezetőségi tagja
- Rubicon történelmi magazin szervezésében előadások történelemtanároknak
- Vetélkedő vezetése gróf Széchenyi István születésének 200. évfordulóján
- Lexikon szócikkek írása (Magyar Nagylexikon, Jogi Lexikon, Britannica Hungarica, Politikai Lexikon); megjegyzem, ez a munka mesze túlmutat a tudományos ismeretterjesztés műfaji keretein
- Különböző publikumok számára tartott előadások (FEB, Deák Ferenc Társaság, Polgárok Háza, Duna Palota, Magyar ENSZ Modell Diákegyesület, Pázmány Pódium, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, Füzér Egyesület, Kölcsey Ferenc Protestáns Szakkollégium, Lippay György Társaság, Fórum esték, Széchenyi Főiskola, KÉSZ, Regnum Marianum, Déli Harangszó Baráti Kör, KDNP, Széchenyi Kör, Széchenyi Társaság, Széchenyi Emlékbizottság, Érmeklub, Széchenyi Casino, Pázmány Szalon, Eötvös Szalon, Civil Akadémia, Morus Szent Tamás Kör, Mindentudás Egyeteme <http://mindentudas.hu/eloadasok/partnerek/item/3166-koncepcios-perek-magyarorszagon-1945-utan.html>)

A tudományos ismeretterjesztéssel kapcsolatos aktivitástól csak egy ugrás egy ember életében a szakmai jellegű közéleti tevékenység. Ez a terület is gazdagon dokumentált Horváth Attila életútján, következzen itt is egy vázlatos áttekintés:

- A Magyar Jogász Szövetség tagjaként a Római Jogi és Jogtörténeti Szakosztály titkára (1990–1996)
- A MTA Jogtörténeti Albizottság titkára
- A Magyar Katolikus Jogászok Egyesületének elnökségi tagja
- Az Országos Széchenyi Kör elnökségi tagja
- Széchenyi Társaság
- Független Jogász Fórum (alapító tag)
- Széchenyi Alap

- Lippay György Kör
- Kovász Egyesület
- Deák Ferenc Társaság (alapító tag)
- Pázmány Pódium
- Rákóczi Szövetség
- Civil Jogász Bizottság tagja
- Október 23 Alapítvány alapítója
- Hittel a Nemzetért Alapítvány elnöke
- Ifj. Gróf Andrássy Alapítvány elnöke
- Jog és Irodalom Magyarországi Egyesülete
- Dr. Springer Ferenc Emlékbizottság
- Velencei Tavi Vízisportszövetség (a Fegyelmi Bizottság elnöke)
- Az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékéve meghirdetéséről szóló 1728/2015. (X. 8). Korm. határozat alapján megalakított Emlékbizottság tagja
- Történelemoktatók Szakmai Egyesületének tagja

Ebbe az aktivitás-körbe tartozónak érzem azt a nem mindennapi munkát, amit Horváth Attila a magyar filmek elkészítésében vállalt. Óriási feladat ez és óriási felelősség jár vele. Nem vallott szégyent ezen a területen sem:

- Hídember (2002, rendező: Bereményi Géza); H. A. kedvenc magyar történelmi főszereplője – megjegyzem, nekem is –, akinek életútján számos, a jogtörténész felkészültségét és tudását is igénylő terület található;
- Missió a demokráciáért. (2007, M. Szabó Imre filmje)
- Bűn és büntetlenség (2010, Novák Tamás, Skrabski Fruzsina filmje)
- A fehér vértanú. Mindszenty (2010, rendező: Koltay Gábor)
- Elhallgatott gyalázat (2013, rendező: Skrabski Fruzsina)
- 1920 az új Közép Európa. (2020, rendező: Kurucz Dániel)
- Mi lett volna ha (2021, rendező: Kurucz Dániel) Itt jegyzem meg, hogy szűkebb körben szoktam mondogatni, hogy a közvélekedéssel szöges ellentétben a személyes véleményem az, hogy a történelem egyetlen igazi és komoly kérdése éppen ez: mi lett volna, ha? Persze, a válasz nem lehet objektív, de az alternatívák józan mérlegelése fontos muníciót hordoz magában, mert vallom, hogy az emberi történelem nem kényszerpályán halad, van értelme arról gondolkodni, hogy az alternatívák közötti választások milyen eltérő perspektívákat foglaltak magukban. És akkor még nem is beszéltünk a kiemelkedő történelmi személyiségekben rejlő esetlegességekről, akik életükkel és tevékenységükkel sorsfordító folyamatok részesei voltak. Bizony, érdemes arról elgondolkodni, hogyan alakult volna Franciaország és Európa történelme, ha a fiatal Bonaparte Napoleon tábornokot az Arcole-hídon a rá zúdított golyózáporból csak egy lövedék eltalálja...
- „Ártatlan vagyok!” Tóth Ilona pere. (2023, rendező: Káplár József)
- Magyarock. Ludovika Zenezalon. (2023, rendező: Káplár József)

Ha röviden is, szeretném kiemelni és aláhúzni H. A. történészi-jogtörténészi munkásságának legfontosabb területét, amelynek sokoldalú művelésével felbecsülhetetlen szolgálatot tett eddig és tesz továbbra is a teljes magyar társadalomnak. Ez pedig a 20. századi totalitárius rezsimek, főleg a kommunista diktatúrák embertelenségeinek feltárása és dokumentálása. A saját gyermekeimen látom, hogy nem szabad ezt a témát elhanyagolni és pusztán a történelemkönyvek lapjaira utalni. H. A. azonban nemcsak részletgazdag ismeretekkel rendelkezik ebben a témakörben, hanem – ami talán kevésbé tudott – a korszak humorát, humor-történetét is tarsolyában hordja. Ez a művelődéstörténeti adalék szolgáltatja az ő

tudományos arcélének talán legsajátabb karakterisztikumát. Nem lehet megenni azokat a korabeli vicceket, anekdotákat, amelyeket képes órákon át mondani, nagy átéléssel és tehetséggel. A legsötétebb koroknak is volt humoruk, s ez is része a megélt történelemnek. Humor nélkül a legreménytelenebb korok millióje talán nem is élhető át teljes mélységében...

Ezek után már nem meglepő, hogy H. A. számos rangos kitüntetés büszke birtokosa:

- A Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje (2011, államfői kitüntetés)
- Eötvös Emlékplakett (az Eötvös Lóránd Tudományegyetem rektora által a kiváló OTDK teljesítményért adományozott díj)
- Pro Facultate díj (2005)
- A Kar ill. az évfolyam legjobb oktatója
- Az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága által díjazott *A tőzsdebíróság története* című tanulmányát
- 1956-os Emlékérem (az 1956-os Magyarok Világszövetségének elnöksége, egyetértésben a Corvin-közi Bajtársi Közösséggel és az 1956-os Pesti Srác Alapítvány kuratóriumával által megítélt elismerés)
- Tiszteletbeli 56-os
- A Vitézi Rend Ezüst Nemzetvédelmi Keresztjének Polgári Fokozata
- Mindszenty Emlékérem (2012. november 3. Parlament, Mindszenty Társaság)
- Széchenyi-díj (Széchenyi Társaság, 2014. szeptember 19.)
- Teleki Pál Érdemrend (Bethlen Gábor Alapítvány, 2021)

Az előadottak kielégítően igazolják és gazdagon illusztrálják, hogy Horváth Attila méltó tagja lesz a Szent István Tudományos Akadémiának. Meggyőződésem, hogy kölcsönösen büszkék lehetünk: örömmel fogadjuk tagtársunkká a kiváló jogtörténész-alkotmánybíró, és ő is elégtételt érezhet – katolikus meggyőződésű értékrendje bázisán végzett munkássága méltánylásra talált. Futballnyelven szólva azonban: a szakvezetés még sok-sok nagyszerű eredményt vár ettől a fiatal(os) tehetségtől!

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Budapest/Szeged, 2024. január 8.

Balogh Elemér m. p.